

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 8, Issue 2, June 2020, p. 304-312

Received	Reviewed	Published	Doi Number
09.01.2020	10.05.2020	20.06.2020	10.29228/ijlet.40493

Women and Her Representation in Tahsin Yücel's Story of *Komşular*

Hanife Nâlân GENÇ¹

ABSTRACT

In this study, Tahsin Yücel's story titled *Komşular* in the story book published under the same name was examined within the framework of the theme of women. How women and their representation are reflected in the story has been tried to be explained by images that are clearly and/or implicitly embedded in the narrative. Although there is only one female protagonist in the story called *Komşular*, the development of the narrative is entirely made sense by her existence, role and social perception of gender. The story tells the transformation of a fight into a series of events interpreted with a stream of consciousness that the main character Colonel Atmaca witnessed on the balcony of a family living downstairs from the balcony of the house he rented in a coastal village where he came to spend his holiday. At first, the fight of the neighboring couple whom he witnessed unintentionally turns into a habit, obsession in which Colonel Atmaca is passionate or captive. In this testimony, the fact that Colonel Atmaca is on the woman's side is also very important in terms of revealing his personal references such as social, religious, philosophical and personal dimensions of female identity. In this respect, in this study, it is tried to determine how women, women's identity and their perception are represented in the story within the framework of these criteria. With this determination, it is concluded that the most important driver of the story's theme and message is the woman. On the cognitive level, Colonel Atmaca, who positions himself completely according to the heroine and finds himself in a fight, evaluates the events from her point of view. Colonel Atmaca, who is on her side, questions life and facts through a fight and confronts them. The reasons and consequences of the fight that he was involved in because of this woman lose their meaning completely and he left to return to his former life with the disappointment he suffered because of the same woman.

Key Words: Tahsin Yücel, *Komşular*, fight, woman, image.

Tahsin Yücel'in *Komşular* Adlı Öyküsünde Kadın ve Temsili

ÖZET

Bu çalışmada Tahsin Yücel'in aynı adla yayımlanan öykü kitabında yer alan *Komşular* isimli öyküsü kadın izleği çevreninde incelenmiştir. Öyküde kadın ve temsiline nasıl yansıtıldığı anlatıya açık ve/veya örtük biçimde yerleştirilmiş olan imgelerle açıklanmaya çalışılmıştır. *Komşular* isimli öyküde tek bir kadın kahraman olmasına karşın dolantının gelişimi tümüyle onun varlığı, üstlendiği rol ve toplumsal cinsiyet algısı ile anlam kazanır. Öyküde başkışı Albay Atmaca'nın tatilini geçirmek üzere geldiği bir kıyı köyünde kiralamış olduğu evin çatı katının balkonundan alt katta bir aileye ait balkonda tanık olduğu bir kavganın bilinç akışıyla yorumlandığı olaylar dizisine dönüşüm yapması anlatılır. Başta istemeden tanık olduğu komşu çiftin kavgası Albay Atmaca'nın tutkunu ya da tutsağı olduğu bir alışkanlığa, saplantıya dönüşür. Bu tanıklıkta Albay Atmaca'nın kadının yanında taraf olması kadın kimliğinin toplumsal, dini, felsefi ve kişisel boyuttaki göndermelerinin ortaya konulması açısından da son derece önemlidir. Bu açıdan bu çalışmada bu ölçütler çerçevesinde kadın, kadın kimliği ve bunun algısının öyküde nasıl temsil edildiği bulgulanmaya çalışılmıştır. Bu saptamayla öykünün izlek ve iletisinin en önemli yönlendiricisinin kadın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yücel'in öykülerinde sosyal konuları, kişilikleri, yaşları ile kadınlar yazarın toplumsal eleştirisinin sözcüleridir. Bilişsel düzlemde tümüyle kadın kahramana göre kendini konumlandıran ve kavganın içinde bulan Albay Atmaca onun bakış açısından olayları değerlendirir. Onun safında yer alan Albay Atmaca kavga üzerinden yaşam ve gerçekleri sorgular ve onlarla yüzleşir. Bu kadın yüzünden dâhil olduğu kavganın neden ve sonuçları anlamını tümüyle yitirir ve yine aynı kadın yüzünden uğradığı düş kırıklığıyla eski yaşamına dönüş yapmak üzere orayı terk eder.

Anahtar Sözcükler: Tahsin Yücel, *Komşular*, kavga, kadın, imge.

¹ Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ngenc@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-2345-6789

Giriş

Tahsin Yücel şiirle başladığı yazın yaşamını hocası Necdet Kut'un yönlendirmeleriyle öykü ve roman türüne yönelerek sürdürür. Yazınsal kariyerine çeşitli dergilerde yayımlanmış öyküleriyle adım atar. Göstergebilim alanında çalışmaları, roman ve çevirileri ile adından söz ettirmişse de öykü onun için tabiri caize ilk göz ağrısı olarak kalır. 1999'da Dünya Kitap Yılı'nın Kitap Ödülü'ne layık bulunan *Komşular* adlı öykü kitabı olgunluk dönemi yapıtları arasında yer alır. Kitapta "Komşular", "Mektuplar", "Aramak", "Yapıt" ve "Oğuzlama" ismini taşıyan beş öykü bulunmaktadır. Şahin, Yücel'in öykücülüğünün "başlangıç, yenilik, dönüşüm, değişim" dönemi olmak üzere dört aşamadan oluştuğunu ifade eder. (2017: 30-31). *Komşular* yazarın toplumsal konulara ağırlık verdiği döneme denk düşer. Toplumun aksayan yönlerini eğretilemeli biçimde ele alır. Belirttiğimiz gibi öykü yazarın dil ve izleksel bakımdan değişiminin son evresinde yer almasıyla da değerlidir.

Öyküsünün konusu kısaca şöyledir: Yalnız bir yaşam süren Albay Atmaca tatilini geçirmek üzere bir kıyı köyüne gelir ve kiraladığı çatı katında tatilin tadını çıkarmayı düşler. Şehir yaşamındaki alışkanlıklarını burada da sürdürdüğü anlaşılan Albay, akşamları evinin balkonda oturarak bir yandan yıldızlara bakarken, diğer yandan rakısını yudumlar. Yaşamın gerçekliğinde sığındığı bu balkon onun sığındır. Kendine yabancılaşmış bu kişi müdahil olduğu bir karı-koca kavgasının orta yerinde bulur. Toplumdan kaçan Albay, asker olmasına karşın kavgadan nefret eder. Onun tek isteği dingin ve huzurlu bir tatil geçirmektir. Bir akşam alışıldığı gibi rakısını yudumlamaya hazırlanırken alt kattaki komşuya ait balkonda bir çiftin kavgası sesini işitir. Komşu balkonda başta istemeden dinlediği bu kavgaya daha sonraki akşamlarda da tekrarlanır. Bu kavgayı dinleme arzusunun önüne geçemeyen Albay Atmaca, kavgaya karşı bir insan olmasına karşın kendini bu kavganın içinde bulur. Karşı taraftan görünme tehlikesine karşın içinde durdurulamaz bir istekle bir film izler gibi o akşamki kavgayı merak eder olur. Çok kısa bir zaman sonra bu kavgaya bağlanır. Artık vazgeçemediği bir tutkuya dönüşen kavgaya onun yaşamının olağan edimlerinin gizemli bir parçası olur. Gündüz sıradan edimler ve alışkanlıkların tekrarıyla geçerken akşamın olmasını büyük bir sabırsızlıkla bekler. Kavgaya olgusu ve karşı konulmaz şekilde buna bağlanması büyük bir değişimin eşiğinde olduğunun ayırdına varması ve bunu sorgulamasına sebep olur. Daha önceki kavgalardan farklı olarak çiftin bir akşam izlediği kavgası ile sarsılır. Kavgası sırasında kadının eşine kendisini sevmediğini söylemesi üzerine eş kendince bunun aksini ispatlamaya koyulur. Kavgaya biçim değiştirerek çiftin birbirlerine karşı sevgilerinin anlamına dönüşür. Kavganın bu dönüşümüyle sarsılan Albay Atmaca ertesi gün, komşu balkonda bir önceki geceden eser kalmadığını görüp daha da alt üst olur. Balkonda önceki gecenin hoyratlığı, gürültüsü, çatışması yerini neşeli ve dingin bir güne bırakmıştır. Hatta kadın ve erkek çocuklarıyla birlikte denize gitmeye hazırlanıyorlardır. Gördüğü bu manzara karşısında orada daha fazla kalamayacağını düşünen Albay Atmaca köyden ayrılmaya karar verir. Kafasında öykünün temel imgesi olan kavgaya üzerine tek ve önemli bir soruyla köyü terk eder. Dönüş yolunda kendini başından beri izlediği hatta taraf olduğu kavganın mı yaşama güzelliğini ve anlamını verdiğini yoksa yaşamın mı kavgaya karşın güzel olduğunu sorgularken bulur.

Bu çalışmada *Komşular* isimli öyküde kavgaya kavramından ayrı düşünülemez olan kadın ve erkeği bu kavramla ilintili olarak değerlendirmeyi amaçladık. Çünkü onun yapıtlarında kadın önemli bir işlev üstlenir. "Tahsin Yücel öykücülüğünün anahtar kavramlarını; ironi, karakter, aşk/kadın, otoriter yapı olarak belirler" (Tosun, 2009: 92). Bu bağlamda Albay Atmaca'nın istemeden tanık olduğu komşu ailenin balkonundaki kavgası üzerinden yaşamı ve kendini sorguladığı düşünsel bir boyutta kadın ve erkek ilişkisi, toplumsal, dini ve kişilik özellikleri bakımından kadının nasıl algılandığı sorunsalı

üzerine odaklandık. Albay Atmaca'nın başta tarafsız olarak dinlediği hatta bu edimi kendine yakıştıramadığı kavganın ilerleyen aşamalarında kadın kahramanın tarafında yer alması onu düşünsel bakımdan desteklemesi yönüyle bizi öyküde kadın ve onun nasıl temsil edildiğini incelemeye itti. Bu açıdan öykünün anlatı yerlemlerini kadın olgusuyla ilişkisi bakımından değerlendirirken, Albay Atmaca'yı bunları yapmaya iten kadın kahraman üzerinden kavganın anlamını, kendi ve başkalarının yaşamını sorguladığı felsefi bir boyuta nasıl geçtiğini çözümlenmeye çalışacağız.

Öykünün Yapısal ve İzleksel Öğeleri

Tahsin Yücel şiirle başladığı yazınsal kariyerine Galatasaray Lisesi'nde okurken hocasının yönlendirmesiyle öykü türüyle devam eder. Bu türü romanlar izler. Öykü onun daha sonraki yaratımlarının beslendiği önemli bir kaynak ve hazırlık aşaması anlamı taşır. Yücel bu durumu "öykü başlangıçta benim gözümde romana varabilme yolunda bir alıştırma biçimiydi" sözleriyle açıklar. (Andaç, 2003: 26). Yazar öykülerinde okurun kendinden biri olarak algıladığı sıradan insanları ve onların varoluş serüvenini kendine özgü biçimi ve gerçekliğiyle anlatır. Tüm yalınlığı ve sıradanlıkları ile kişileri zaman ve uzam düzleminin doğal dokusu içinde varoluş sorunsalını ön plana çıkartırlarken bir başkaldırıyla ayrıcalıklarını taçlandırır. Bu bağlamda yazarın biçiminde üst bir dille gerek geleneksel gerekse modern yaşamın etkileri birey üzerinden yansımaları bulur. Buysa yaşanmış olayların salt yansımaları değil, bu gerçeklerin güncel konular çevresinde anlatı dokusuna nasıl sızdığını ortaya koyar. Onun öykülerinde yer verdiği yergi, toplumsal gerçekçilik bağlamında evrensel insanlık durumunu ifade etmede bir uyarı niteliği taşır. Yücel'in yapıtlarında çözümlenme, yozlaşma ve dönüşme yanında yabancılaşma ve ötekileşme işlenen temel izlekler arasında yer alır. Çünkü onun yazın evreninde "düşülkesel (fr.utopique), siyasal ve felsefesal" olgular öncelikli yere sahiptir. (Genç ve Tilbe, 2015: 137). Buna koşut olarak anamalcı değerleri kutsallaştırmayı da insan gerçekliğini açıklamayı öncelikle eleştirel ve tersinlemeli bir dil kullanarak yapar Yücel.

Çalışmanın bu aşamasında Tahsin Yücel'in öykücülüğünde olgunlaşma döneminin en yetkin örneklerini sunan *Komşular* isimli öyküsünde iç içe geçmiş olan yapısal ve izleksel öğeleri incelemeye çalışacağız. Yücel, gerek romanlarında gerekse öykülerinde anlatı yapısını kişi, zaman ve uzam bağlamında kurguladığı oluntularla somutlaştırır. Yazarın yapıtlarında çoğunlukla yer verdiği izlekler arasında yer alan yabancılaşma, kimlik sorunsalı, bunalım, düş kırıklığı ile biten aşklar bu öyküde de yerini alır. Kendisinin de ifade ettiği gibi kitaptaki öyküler arasında bütünleyici bir bağ söz konusu değildir. (Özkan, 2001: 120). Bu yüzden her bir öykü ayrı bir okuma yaklaşımıyla yorumlanıp, çözümlenmeyi gerektirir. Olayların bir zaman halkası dâhilinde neden-sonuç ilişkisi bağlamında ele alındığı olay örgüsü kurgunun en temel yapısıdır. Öykü dolantısına Albay Atmaca'nın yan dairede kalan komşularının kavgasına ulamlanan yaşam öyküsü ve kişiliği damga vurur. Albay Atmaca'nın bir çatı katı kiralamasıyla başlayan olay örgüsü, yine aynı noktada sonlanır. Öyküde gerek albayın gerekse komşuların yaşamlarına odaklayım vardır. Çok zincirli bir yapıya sahip bir olay örgüsü de bu yolla oluşturulur. Öyküde helezonik bir olay örgüsü vardır yani iç içe geçmiş bir çok olay halkası zinciri söz konusudur. Çerçeve vaka içine sızmış iç vaka öykünün dolantısının kurgusuyla bütünleştirilmiş olarak yansıtılır. Bu anlatı yapısında yazarın sözcüsü olan anlatıcı onun görüşlerinin de yansımalarının adıdır. Öyküde olaylar Tanrısal (hâkim) bakış açısıyla anlatılır. Bu, kişilerin dünyasına gizli bir yolculuk gibidir. Yazar böylece bir yandan Albay Atmaca'nın yaşamına diğer yandan Arif Bey'inkine yönelik olaylara yer verebilir. Anlatı zamanın başlangıcı "geçen yıl temmuz ortalarında, ilk kez geldiği kıyı köyünde, küçük bir lokantada balığını yiyip iki duble rakısını içtikten

sonra, daha o sabah kiraladığı çatı katına döndü” (Yücel, 2005: 9) sözüyle başlar ve olaylar özetlenir. Olay örgüsünü orta yaşlı Albay Atmaca yönlendirir.

Öyküde yer alan kişiler kendilerine özgü kişilik yapıları ve davranış biçimleriyle tümüyle bağdaşacak şekilde betimlenir. Başkişinin meslek grubu onun belli bir uzam ve zaman içinde algılanmasını sağlar. Öyküde bir anlamda izole olmuş Albay Atmaca’yı ironi aracılığıyla görünür kılar. Okurun öykü kişilerine nesnel bir bakış açısıyla yaklaşabilmesinde de bu durum son derece önemlidir. “Öykü kişileri abartılı ve gülünç kişilikler olarak kurgulandığından, gerçek dünyada birebir karşılıklarını bulmak olası olmayabilir. Bu nedenle okur, yabancılaştıkça gülmece evrene savrulan bu kişiliklerle bir özdeşlik kuramaz ve olabildiğince nesnel bir tutumla romanı okur ve iletisini yorumlar.” (Tilbe, 2018: 807). Kişileri kendine özgü düşünceleri ve davranış biçimlerine sahiptir. Kişiler olumlu ve olumsuz yönleriyle resmedildikleri için kendilerine özgüdürler. “Yücel, romanlarında olduğu gibi öykülerinde de karakter merkezli bir kurguyu tercih eder.” (Özkan, 2001: 121). Öyküde yer alan olay ve durum aslında karakterlerin yaşam öykülerinin bir ulamı gibidir. Bu sıradan kişileri sıradışı yapansa edimleri, söylemleri ve düşünceleridir. Bu da yazarın ironik biçimini daha iyi sergilemesine olanak sağlar. Öykü kişileri bir yandan tutkulu oluşları diğer yandan aşırılık ve aykırılıklarıyla dikkat çekicidirler. Yazarın son dönem öykülerinde kahramanlarında duyumsanan bir nitelik de kültürlü ve okumuş kent insanlarını konu almasıdır.

Belirttiğimiz gibi öykünün anlatı zamanı Albay Atmaca’nın geçen yıl temmuz ortalarında, ilk kez geldiği vurgulanan bir kıyı köyünde olduğu bilgisiyle vurgulanır. (Yücel, 2005: 9). Öyküde süredizimsel zaman her gece yemek bitimine kadar süren kavgayla anlatılır. Albay Atmaca’nın uzun bir otobüs yolculuğuyla ulaştığı bu kıyı köyünde kiraladığı çatı katı ve öykü uzamı olan onun balkonu olayların geçtiği yerdir. Balkon mevsimin yaz olması nedeniyle ev halkının dışarıya açıldığı bir pencere gibidir adeta. Çünkü Albay bu aileye dair her şeyi balkondan balkona bakarak öğrenir. Balkon sezdirimsel olarak insanların özel yaşamına onların izin verdiği oranda ve sınırlılıkta dâhil olduğunu da gösterir. Böylece uzamla da bir karşıtlık yaratılır. Uzamsal anlamda da çelişik bir durum söz konusudur. Bu kıyı köyünde deniz dinginliği ve sakinliği, sohbet ortamını simgelerken kavga bunu bozan bir etkiye sahiptir. Balkon çatışmanın izlendiği bir yere dönüşür. Olaylar dar bir uzamda gelişim gösterir. “Albay Atmaca’nın sürekli kaçtığı kavga, komşu balkonda dinginliğin belki de ön koşuludur” (Oral Alp, 2000: 117). Bu yer açık uzam olması yanında özel uzam anlamı da taşır. Buradan hareketle okur kişilerin düşünce, dünya görüşü ve kişiliği hakkında bilgi edinir. Bir uzam olarak balkon Atmaca’nın bilinenden bilinmeyene (komşularınkine) geçiş yaptığı dolayısıyla farkla anlamlarla güçlendirdiği bir yere dönüşür. Albayın çatı katını tercih etmesinin bir nedeni de aradığı dinginliği duyumsamak adına.

Öyküde Kadın ve Temsili

Öykünün başında yapılan betimlemelerle okur kişiler hakkında bir ön bilgiye ulaşmış olur. Örneğin, Ayten Arif karakterinin iyi tanınmasına vesile olur. Onun kimlik rolünü var etmeye çalışır. Öyküde kadın kahraman Ayten gerek dolantı yapısı gerekse diğer kişilerle bağı ve yönlendiriciliği ile ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Yazar kadın kahraman aracılığıyla sosyolojik ve bireysel açıdan kadının aile ortamı üzerinden toplumsal yaşamdaki konumuna vurgu yapar. Tatilini geçirmek üzere geldiği bu köyde bir çatı katı kiralayan Albay Atmaca’nın en belirgin özelliği yalnız oluşudur. Bu durum okura onun özellikle de akşam saatlerindeki düşünceli hali ile ön plana çıkartılır. Hiç evlenmemiş, bir yerde kök salmamış olan Albay Atmaca yalnızlığını dert etmiyor gibi görünse de alt kattaki komşuya ait dairede masa başında yemek için toplanmış aileyi görünce bu sahneye gıpta ile

bakar. Albay Atmaca idealist tipi simgeler. Ailenin sofraya başındaki dinliğini bir tablo gibi izleyen Albay o masada ol(a)mamasının üzüntüsünü yaşıyor gibidir. Yalnızlığın ilk basamağını bilişsel düzlemde yaşayan Albay Atmaca düşünceli olduğundan mı yalnızdır yoksa yalnız kaldığından mı düşüncelidir bilinmez. Ancak düşünmek için yalnız kalmak istediği kesindir. Gece ve karanlık onun yalnızlığını büyütür. Yalnızlık insanın özüne dönmesi için bir imgeye dönüşür adeta. Gece ve gündüz de öyküde bir karşıtlık olarak gösterilir. Gündüz dinginlik iken gece çatışma ve kavganın adıdır. Gece Albay Atmaca'yı gizlediği için komşuları rahat rahat izleme olanağı bulur.

Başlangıçta konuşmadan, kımıldamadan, neredeyse soluk bile almadan bir sofranın çevresinde oturan iki yetişkin iki çocuk dört kişi Albay Atmaca'nın gözlerinin yaşarmasına ve içinin titremesine sebep olur. (Yücel, 2005:9). Albay Atmaca gördüğü bu manzarayı bir tablo veya bir ezgi gibi duyumsar. Bu iki kavrama eklenen "çok güzel" nitelemesi de buna açıkça vurgu yapma işlevi üstlenir. Bu beklenmedik içlilik karşısında şaşırarak Albay kendi kendine neler olduğunu sormadan edemez. Sofrada gereçlerin, tabakların ve masa düzeninin genel görüntüsü aile içindeki uyumsuzluğun yansıtılması işlevini üstlenir. Olayların geçtiği anlatı uzamında yemek için masa başına geçmiş bir ailenin tüm üyeleri ve nesnelere betimlemeleri öylesine gerçekçi ve canlıdır ki bu canlılıkla koşutluk oluşturmayacak olan devrilmemiş veya tersine çevrilmiş tabaklar da simgesel düzlemde bir karşıtlığı anlatır. Ansızın tabaklar devrilir, masaya saçılır ve bu güzel görüntü bozulur. Bu olay kavganın başlangıcı olmaya yeten bir kıvılcım olur. Anlatıcı kadının devinimlerinden onun fiziksel özelliklerini ön plana çıkartarak onun psikolojik dünyasına yönelir. Kadının ince ve kırılabilirliği betimlemelerle vurgu kazanır. Yazarın onu betimlerken seçtiği sözcükler de onun olumlu bir kişi olarak yansıtılmasına araç olur. Öyküdeki kişileri niteleyen isimleri davranışları ve sözleriyle de büyük bir uyumsuzluk içindedir. Örneğin, Arif Bilgin ismi ve soyadıyla karşıtlık taşıyan davranışlar sergilerken, Albay Atmaca bulunduğu konum bakımından tıpkı bir atmaca gibi olaylara tepeden bakan yırtıcı bir kuş gibidir. Zıtlıklar kahramanların adlarıyla da ön plana çıkartılır. Albay Atmaca ve Arif Bilgin isimlerinin imlediği anlamlar değişimlidir. Bu karşıtlık fiziksel görünümüleriyle güçlendirilir. Adam yakışıklı, kadın güzeldir ancak bu durum kavga sırasındaki duruşları ve edimleriyle tümüyle çelişiktir. Görüntülerinin yansıttığı ile sözlerinin karşıtlığı bu büyülü anı bozan bir nitelik taşır.

Öyküde kadın ve erkeği imleyen tanımlamalar ve seçilen sözcükler de anlamsal bakımdan çok önemli bir işlev üstlenirler. Albay Atmaca'nın komşuya ait balkonda gördüğü manzaradan oldukça etkilenmesine yüzünü dahi doğru dürüst göremediği ancak devinimlerini büyük bir dikkatle izlediği kadın sebep olur. Kadının bedensel ve düşünsel bakımdan ayrıntılarıyla betimlenmiş olması sezdirimsel olarak değerli olduğunu dahası erkeğin tam tersi niteliklerle donatılmış olduğunu gösterme işlevi üstlenir. Anlatıcı kadının devinimlerindeki seçkinlik, uyum ve inceliği ortaya çıkartıp ona zarif ve nazik bir kişilik kazandırılırken erkeği kaba ve cahil olarak gösterir. Yücel'in abartılı, gülünç ve/veya tersinlemeli davranış ve sözler sergileyen kahramanları onun vurgulamak istediği imgelerle örtüşür. Öyküde kadın ve erkeğin betimlenmelerinde onunla anılan ifadeler kişiliklerini ön plana çıkartır.

Erkek → sigara, kül tablası, boşaltmak

Kadın → uyum, seçkinlik, devinim

Öyküde kadın yönlendirici bir güç olarak yansıtılır. Kadının seçkinliğini ve asaletini ön plana çıkartan nitelikleri insan ilişkilerinin yozlaşmasının da göstergesi olur. Şahin'in ifade ettiği gibi *Komşular'* da "...kadının sembolize ettiği ülküsel değerleri, şehrin insanı silen, kimliksizleştiren soğuk duvarlarının altına gömer" (2017: 133-134). O, kentli kadın imgesinin yansımasıdır. Evini ve ailesini ayakta tutmaya çalışan olumlu, onurlu ve sevecen bir kadındır. Yazar, kadını gerek fiziksel gerekse ruhsal çevresiyle tanımlayıp, anlamaya çalışır. Ayten ve eşi arasındaki karşıt bakış açılarını bir çatışma ortamı yaratmadan aktarır. Bu ilişki durumunda yazar aşk, cinsellik, kadın ve erkek ilişkisi kadar toplumsal bakış açısı ve eleştirisini de sıkça yer verdiği yergi ve imgelerle güçlendirir. "Tümüyle yanlış işleyen insani ilişkilerin üzerine odaklandığı son öykülerinde ironik yaklaşımlar daha da baskın bir anlatım imkânı olarak ortaya çıkar" (Tosun, 2009: 92.) Kadın ve erkek arasında yemekte patlak veren çatışma durumu Albay Atmaca'nın diğer akşamlarda merakla bekleyeceği bir duruma dönüşür. Olaylara iç monologlarla dâhil olan Albay Atmaca, kadın ve erkek arasında balkondan yansıyan ilişki biçimine göre kadının yanında saf tutar. Albay Arif tanık olduğu bu kavganın neden ve sonuçlarını iç monologlarla açıklamaya çalışır. İçindeki çatışmayı iç monologlarla su yüzüne çıkartır. Kavga onun öznel gerçekliği ile karşıtlık taşır. Atmaca'nın iç monologları anlatıda üçüncü kişi varmış gibi aktarılır. Kadın kahramanın yanında bir tavır sergilediği açık biçimde anlaşılabilir Albay iç monologlarıyla kavgaya dâhil olur. Ayten'le özdeşleşen anlatıcı bilişsel düzlemde Arif'le bir iç hesaplaşmaya girer. Kadın ne kadar sakin ve seçkinse erkek o kadar kaba ve düşüncesizdir. Geceye Albay Atmaca'nın tanık olduğu bu kavgadan çok adamın kabalığı gölge düşürür. O ana dek büyük bir dinginlik içinde masa başında olan ailenin bu durumuna tümüyle karşıt "Ohaa!" (Yücel, 2005: 10) söyleminin işitilmesi gecenin sessizliğinde Albay için bomba etkisi yaratır. Bu noktada onu kavgaya çeken ilk şey bu karşıtlığa tanık olmasıdır. Kavga sonrasında ortaya çıkan kimlik çatışması, Albay Atmaca'nın kavgada taraf olmasıyla belirgin hale gelir. Bu kadın ve erkek için kullandığı ifadelerle daha da güçlendirilir. Kadın için "zavallı kadın" ifadesini kullanırken erkek için "züppe herif", "hayvan herif", "kaba adam" (Yücel, 2005: 29-33) nitelendirmeleri yer alır. Arif'in evde çıkarttığı kavga tutarsızlığının en güzel göstergesidir. Çocukların gözleri önünde gerçekleşen bu kavganın onların psikolojilerini derinden etkilediği kesindir. Tufan'ın yetişkinlerin yaptığı edimleri bile isteye yapması da bunun en güzel göstergesidir. Ben ve öteki üzerinden okura bilinç ve bilinçaltı düzlemde seslenen erkek anlatıcı hem sosyolojik hem de psikolojik derinlikleriyle kişileri irdeler. "Yücel, öykülerindeki anlatı kişilerini, kendi dünyalarının ikilemine göre yaratır" (Şahin, 2017: 122). Kadın ailesini ayakta tutmak için azarlara direnir.

Öyküde çocuklar fon karakterlerdir. Buna karşın erkek çocuk kıza göre daha ön plandadır. Ailenin bir araya geldiği ve yemek yediği masayı süsleme işlevi üstlenen Oya bir fon karakterdir. Toplumsal cinsiyet bakış açısına göre anne ve babaların model olduğu davranış biçimlerini çocuklar da gösterir. Oya kavganın şiddetinde annesine sığınırken, Tufan babasının söz ve davranışlarını onaylar nitelikte bir tutum sergiler. Hatta babasının rakısını yanlışlıkla içirmiş gibi yapıp içmesi, babasının annesine bağırıp, hakaret etmesinden ve bu kavgadan haz duyan bir görünüm sergiler. Oya kavgayı sessizce izlemekle yetinir. Babasından korktuğu bellidir. O, kavganın gerçekliğini vurgulayan bir özellik taşır. Çocuk kahraman Tufan yetişkin özellikleri ön plana çıkartılan bir çocuk kahramandır ve bu yolla da Albayın çekindiği biri oluverir. Ailesinin ilgilenmediği bu çocuk gelecekte nasıl bir kişi olacağını yaptığı edimle de güçlendirir. Yalancı ve fırsatçıdır.

Diğer kahraman Arif'in psikolojik durumu yaşanan uzam ve zaman temel alınarak aktarılır. Mesleği veya sosyal yönden betimlemesiyle var olmaz o. Ya yüzeysel bir şekilde ya da üzerinde durulmadan geçilen bir nitelik olarak karşımıza çıkar. İçindeki ben ve öteki benle çatışma halinde olduğu öykünün

başından sonuna kadar canlı tutulur. Yaşam biçimi ve onu algılayışıyla erkek kahraman Arif aile, onun yapısı ve ilişkilerin yansımalarının en önemli göstergesidir. Öyküde tüm bu durumlar onun varlığıyla anlatılıp, betimlenir. Belirttiğimiz gibi, sosyo-kültürel açıdan pek çok bilgi Arif aracılığıyla okura aktarılır. Kavganın bu çiftin daha doğrusu ailenin olağan yaşamlarının bir parçası olduğu özellikle de kadın erkek ilişkisi üzerinden gösterilir. Kavga evin pırl pırl olmasını, çocukların tertemiz giydirilmesini, içki sofrasının donatılmasını önlemediğine göre, bu evde her şey kavga için, kavgaya göre düzenlenmekteydi” (Yücel, 2005: 32) denilerek bu saptamaya vurgu yapılır. Arif, yemeğin güzel yapıldığını bile kaba bir dille ifade eder eşine. Eşine karşı kullandığı “evin karısı sensin!” (Yücel, 2005: 26) tarzı söylemler onu toplumsal cinsiyet rolüne göre kadına uygun bulduğu görev kapsamı hakkındaki anlayışını ortaya koyar. Kadının görevi yemek pişirmek, sunmak ve eşini memnun etmektir. Kadının eşinin emrivaki bir dille istediği pilakiyi getirmemekte ısrarcı olması üzerine Albay “kabalığa kabalıkla karşılık vermenin yumuşaklıktan çok daha etkin bir yöntem olduğunu” (Yücel, 2005: 27) düşünür ve mutlu olur. Ancak adam mutfağa gider pilakiyi yemek yerine kaptığı gibi boşluğa bırakır. Bu sırada evin oğlu yalan mı gerçek mi olduğu anlaşılmayan bir hayranlık anlatımıyla babasına bakar (Yücel, 2005: 27). Bu da toplumsal cinsiyet algısı ve rollerle ilişkili olarak ailenin rol model olduğunun en güzel kanıtıdır. Tufan böyle bir baba modeliyle cinsiyetçi bir bakış açısını edinip, içselleştirecektir. Kavganın psikolojik yönü olduğu kadar sosyolojik yönüne de vurgu yapan çocuklar bu olgunun derinliğini anlatma görevi üstlenirler. Öyküde erkek kahramanları yetişkin olsun çocuk olsun ‘kart karakter’ olarak nitelendirmek olasıdır. Arif “serseri, değer yıkıcı tip, karşıt güç (kart karakter) olarak” tanımlanmaktadır. (Şahin, 2017: 171). Arif kibirli, saldırgan ve kendini beğenmiş biridir. Bu karakter tek boyutluluk özelliği gösterir. Romanda tek bir özelliğin sembolü olan kart karakterler (Korkmaz, 2007: 277) tek bir nitelik ya da düşünceden oluşurlar. Tufan babasının alkol ve sigara gibi kötü alışkanlıklarının devamını gösterir.

Komşular süredizimsel bir zamanla anlatılır. Albay Atmaca alışkanlığı olmasa da köyden ayrılmaya karar verdiğinde komşunun oğlu Tufan ile konuşur, ona adını, kız kardeşinin ve annesinin adını sorar. Babasının adını sormadığını fark eden Tufan “babanın adı da Arif” (Yücel, 2005: 33) diye ekler. Bu kısa söyleşide Albay Atmaca’nın bu kaba ve cahil adamı değil, kadının ve çocukların adını merak edip sorması da bir kez daha onun gözünde Arif’in değersizliğini kesinler. Kişilerin dünyasına gizli bir yolculuk ve onun keşfine olanak sağlar. Albay’ın iç monologlarıyla olaylara dâhil olan okur özellikle kadın tarafında olan anlatıcının gözünden olayları değerlendirir. Yorumun okura bırakıldığı iç monologlar “okuru kahramanın iç dünyası ile karşı karşıya getiren bir yöntemdir.” (Tekin, 2002: 264). Öyküde kadının betimlemelerinden örtük biçimde kavga başlamadan önce Albay Atmaca’nın tanımadığı bu kadının tarafında yer alacağını gösterilir. Arif’in bu davranışı kavgayı alevlendiren bir etken olur. İç monologlar Albayın kavganın neden-sonuç üzerinden yaşamı sorguladığı bir çıkmaza dönüşerek beraberinde içsel kavgayı getirir. Bu durum anlatıcının kendi kendine sorduğu bir sorgulamaya dönüşür. Bu yüzünü doğru dürüst görmediği, adını bile bilmediği bu zavallı kadına tutuluyor muydu? (Yücel, 2005: 30) sorusuyla anlatılır. O da çok iyi biliyordur ki bu kadınla tek yanlı özdeşim kuruyordur (Yücel, 2005: 30). Arif’in saldırgan bir kişiliğe sahip olduğu eşine karşı takındığı tavır kadar sarf ettiği sözlerde de kendini duyumsatır. Sevgi ifadesini bile saldırganlıkla gösteren kibirli, öfkeli bir kişidir. Çocuklarına kötü örnek olan, onları umursamayan yıkıcı değerlere sahip, erkekliğini kaba güçle ispatlamaya çalışan bir serseri, bir zavallıdır. Cüceloğlu’nun tanımladığı gibi Arif’in cinsel davranışı “insanların en kaba, en ilkel kalıtımsal dürtü arzularını içerir” (1993: 497). Ayten’le özdeşleşen anlatıcı bilişsel düzlemde Arif’i karşısına alarak onunla çatışır. Kadın eşinin kendisine karşı sergilediği tüm davranışları ve sözleri sevgi bağlamında değerlendirmesiyse kavganın

içeriğini değiştirir. Albay Atmaca, kadının sevgi arayışını işi duygusallığa daha da kötüsü sevgiye dökmesini yenilgiyi benimsemek, üstünlüğü bu “kaba”, bu “allahsız” adama bırakmak anlamına geldiğini düşünür. (Yücel, 2005: 24). Bu noktada kavgaya katılmak gelir içinden. Kavganın cinsellikle ilişkilendirilerek sonlandırılması Albay Atmaca için bir kırılma noktası olur adeta. Şahin’e göre “...anlatı kişilerini ötekileştiren izleklerin en önemlisi cinselliktir. Cinsellik öykülerde anlatı kişilerinin derinlerde besledikleri kaba gücün ortaya çıkmasını simgeler” (2017: 284). Erkeğin kavga sonrasında eşine karşı sergilediği davranış biçimi kadar cinsel ilişki davranışları da son derecede kaba ve ilkelidir. Arif’in eşine karşı davranışlarını daha ayrıntılı biçimde gözlemleyen Albay Atmaca öfke, kızgınlık yanında içten içe bir düş kırıklığı da yaşar. Yaşadığı bu tuhaf ruh durumunu şu sözlerle anlatır. “İlk kez görülen tuhaf ve etkileyici bir nesneye bakar gibi onun yüzüne bakıyordu” (Yücel, 2005: 28). Bu sahneden sonra kadının karşı çıkmasına karşın adamın onunla sevişmeye çalışması karşısında öfkeden deliye döner Albay. “Kendini kadının yerine koymuş, onun yerine adama düşsel yanıtlar vermiş olması hangi yanda olduğunu kesinlikle belirlemişti artık” (Yücel, 2005: 29). Kadının Arif’e karşı koymasını büyük bir cesaret gösterisi olarak değerlendirir. “Bir yandan kadına yardım edememenin üzüntüsüyle kıvrılırken, bir yandan da adama karşı böyle uzun süre direnmesi hoşuna gider, (...) neredeyse onunla gurur duyuyordu (Yücel, 2005: 30). Albay Atmaca’nın yatak odalarına geçtiklerinden dolayı görmediği ancak seslerini işittiği çift için kadın ve erkeğe dair seçtiği sözcükler de toplumsal cinsiyet açısından düşünüldüğünde anlamlıdır. Sevişme sırasında adam güçlü, övünge, kendini beğenmiş, kadınsa çekingen olarak tanımlanır (Yücel, 2005: 30). Albay Atmaca’nın kadın ve erkeği algılama biçimi öykünün başındaki betimlemelerle tümüyle örtüşür. Erkeği baskın kadını ezilen olarak değerlendiren Albay Atmaca çift arasında sevgi ifadesinin görünümünde de bu özelliklerini ön plana çıkarır. Kadının haz biçiminde bedeninin odağına yayılan ezilme onları görmeyen ancak işiten Albay için önemli bir tanımlamadır. Kadın onu düş kırıklığına uğratar. Onların yatak odalarından gelen seslerini duymamak ve daha da yıkılmamak için oturma odasında uyur (Yücel, 2005: 31). Son derece hoyrat olan erkeğin sevgisini ifade ediş biçimi de aynı biçimde kendini gösterir. Adam “ben seni sevdim, her zaman sevdim, şimdi de seviyorum, hem de ilk günkü gibi” (Yücel, 2005: 28) derken asıl amacı inanmadığı bu durumu sevdiği kadına anlatmak değil, kendi üstünlüğünü ispatlama çabasıdır. Albay, adamın kadını zorlamasını bir “saldırı” olarak değerlendirir. Üstelik bu sokaktan geçen yabancı bir kadına saldırmaktan daha kötüdür. Yabancı kadının yabancı saldırganı düşmanlığı olamaz. “Birlikte oturmakla birlikte, bu kadının bu adamdan tiksindiği açtı” (Yücel, 2005: 29) yargısı da düşüncelerinde haklı olduğunu gösterir. Arif ve Ayten’in cinsel ilişkileriyle yaşam döngüsünün tekrar başlaması Albay Atmaca’yı derin bir sorgulamaya iter.

Sonuç

Öyküde Albay Atmaca’nın dingin yaşamına karşı komşuların hareketli ve kavgalı yaşamı birbirleriyle karşıtlıkları çerçevesinde değerlendirilir. Kavga yaşamın içindedir, onun ayrılmaz parçasıdır. Albay Atmaca’nın düşlem gücüyle var ettiği yalnız ve kurmaca bir yaşamı komşuların aile yaşamı gerçek yaşamı imler. Albay Atmaca’nın geçmiş yaşantısından kesitlerle onu okura daha yakından tanıtmayı erek edinen yazar sarsıcı bir değişim ve sonla okuyucusunu şaşırmayı başarır. Bir atmaca gibi yan tarafta oturan komşuların kavgasını dinleme arzusuyla dolan hatta bununla yetinmeyip taraf olan Albay, çift arasındaki çelişkileri daha da göz yüzüne çıkarır. Öyle ki Albayın kavgada taraf olması Arif’le çatışması sonucunu getirir beraberinde. Yazarın kadın kahramanı özel kılan niteliklerini ön plana çıkartarak erkek karşıtlığında savunması ona özel ve ayrıcalıklı bir yer verdiğinin en güzel göstergesidir. Yücel toplumsal cinsiyet bakış açısını özellikle erkek kahramanlar üzerinden eleştirir. Kadın ve erkeğin evlilik bağı altında birbirlerine ne kadar yabancılaştıklarını, kavga sonrasında düşen

maskelerle gösterir. Aynı çatı altında yaşanan bu çift birbirine oldukça yabancı olduklarını aralarında kanıksanmış görünen kavga ile perçinlerler. Aslında bu bir aile kavgasından çok birbirine yabancı iki kişinin durumunu yansıtır. Eşler arasında çatışmanın asıl kaynağı düşünsel boyuttadır. Düşünsel olarak birbiriyle uyuşamazlar. Kadına bir nesne gibi davranan Arif, özellikle de bu edimleri ve sözlerinden ötürü Albay Atmaca'nın tepkisini çeker. Bu sebeple ona karşı tavrı alır hatta küfür eder. Arif'in ailedeki bireyleri özellikle de kadını ezmesi saldırganlığını ve ötekileşen yanlarını yansıtır. Tatil yeri Atmaca'nın kavga karşıtı düşüncelerini tersine çevirdiği bir yere dönüşür. Kavga onların yaşamlarının alışkanlığıdır. Bu çift yaşamlarının dinginliğini kavgayla elde etmiş gibidirler adeta. Kavganın anlamını özellikle de kadın kahraman cephesinden değerlendiren Albay Atmaca karşı duruşu, boyun eğmeşi ile hayran olduğu kadının aslında sıradan yaşama iye olduğunun ayırdına varmasıyla köyden ayrılmaya karar verir. (Yücel, 2005: 33). Çünkü bu Ayten'den hiç beklemediği bir şeydir. Ertesi sabah uyandığında kendini "o öfkeli sesin soğuk bir şarkının iki dizesini yineleyip dururken bu denli değişebilmesine olanak var mıydı?" (Yücel, 2005: 32) demekten alamaz. Onun düşündüğü gibi olmadığını görmesi bir düş kırıklığı olur. Kavga yaşamın gerçeğidir. Yaşamın dengeye, barışa ulaşması için kavganın sürmesi gerekir. (Yücel, 2005: 32). Albay Atmaca belki de yaşamı boyunca kaçtığı ve nefret ettiği kavga kavramıyla bu yolla yüzleşir. Yaşam ve kavga arasındaki diyalektik ilişki tüm sorgulamaların yanıtı olur. "Kavga mı yaşama güzelliğini ve anlamını veriyordu, yoksa yaşam kavgaya karşın mı güzeldir" (Yücel, 2005: 34). Öyküde ilk karşıtlık kavga ve yaşam üzerinde temellenir. Başkisi Atmaca'nın dönüş yolunda sorguladığı bu sorun öykünün temel çatışmasıdır. Kafasındaki sorunların yanıtını kadın kahraman aracılığıyla çözmeye çalışan baş kişinin bunlara yanıt bulmanın rahatlığıyla mı yoksa büsbütün bulanıklaşmış zihniyle mi döndüğü ise büyük bir belirsizlik olarak okurun yorumuna bırakılır.

Kaynakça

- Andaç, F. (2003). *Sözcüklerin diliyle konuşmak*, İstanbul, Dünya Kitapları.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranış*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Genç, H. N.; Tilbe, A. (2015). "Tahsin Yücel'in *Gökdelen*'i: yapısal ve izleksel öğeler" *Söylem, Söylen, Yazın Tahsin Yücel'e Armağan*, (Yayına Hazırlayan Nedret Tanyolaç Öztokat) İstanbul, Can Yayınevi, 137-167. ISBN 978-975-07-2544-9
- Korkmaz, R. (Ed.) (2007). *Yeni Türk Edebiyatı el kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Oral Alp, Z. (2000). "Tahsin Yücel'in Komşular adlı öyküsünde uzam" *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* Cilt: 17 / Sayı: 1,109-119.
- Şahin, V. (2017). *Tahsin Yücel ve aykırı öykülem (Tahsin Yücel'in öykülerinde yapı ve izlek)*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (2002). *Roman sanatı*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Tilbe, A. (2018). "Türk Yazınında bir dev: Tahsin Yücel", 2. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi*, 805-812.
- Tosun, N. (2009). "İronik portreler: Tahsin Yücel öykücülüğü", *Kitaplık Dergisi*, Sayı: 123, İroni Özel Sayısı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Özkan, K. (2001). *Görünmez adam: Tahsin Yücel kitabı*, İstanbul, İş Bankası Yayınları.
- Yücel, T. (2005). *Komşular*, İstanbul, Can Yayınları.